

[SIGNALEMENT]

E. Waegemans, J. De Pillecyn, E. Van Neygen, D. De Geest & F.-J. Verdoodt (red.), *Filip De Pillecyn Studies VII*, Hamme, Filip De Pillecyncomité, 2011, 159 pp., ill., ISBN 9789080985094

In dit deel staat het vrij onbekend gebleven toneelwerk van De Pillecyn centraal. Luc Van den Briele schrijft niet alleen een uitgebreide verhandeling over De Pillecyns toneelstukken, maar behandelt ook voor zover bekend de opvoeringen, de ensceneringen, de toneelkritieken, de gezelschappen en de spelers die de werken opvoerden. Dat kan in een enkele bijdrage, omdat het werk niet omvangrijk is, maar toch wel in tegenspraak met De Pillecyns uitspraak in 1960 in een interview, waarin hij zei: *“Ik ga nooit naar toneel kijken en ik lees het ook niet”*. Van jongs af aan was hij, naar uit andere interviews en bijdragen blijkt, geïnteresseerd in toneel en genoot hij van de toneelstukken die het gezelschap Voor God en den Evenmensch in Hamme opvoerde. Zelf schreef hij in 1914 het nimmer opgevoerde *Margaretha van Eyck*, geïnspireerd door een niet te achterhalen verhaal van de toen populaire Nederlandse romanschrijfster Melati van Java (1853-1927) en in 1917 de eenakter *Het Masker*, een antimilitaristisch stuk. Beide werken verschenen wel in literaire tijdschriften. Bewerkt voor toneel werden *Gedecoreerd met de Ster van Bethlehem* en *Monsieur Hawarden*.

Over het algemeen waren zijn werken, en dat geldt ook voor het meest succesvolle *Dona Mirabella* moeilijk speelbaar. Voor De Pillecyn stond de taal centraal en hij wilde niet weten van een overmatige aandacht voor decor of complexe ingrepen van de regisseur.

Het toneelstuk *Dona Mirabella* schreef hij in gevangenschap rond 1949 en volgende jaren. Hij liet zich voor dit stuk inspireren door *The devil is an ass. A comedy* van de Engelse toneelschrijver Ben Johnson (1572-1637). Het verscheen in 1952 in het *Nieuw Vlaams Tijdschrift* en dat was opmerkelijk. Maar Hubert Lampo publiceerde het, *“als protest tegen wat hij de ‘even fascistische maatregel van het verbod tot publicatie’ noemde”*.

Het werd diverse malen opgevoerd, ook door professionele gezelschappen, maar het odium van moeilijk speelbaar, verhinderde succes.

De Soldaat Johan (1939) is nog weer eens nauwgezet gelezen door Etienne Van Neygen en door Staf De Wilde. Beiden wijzen de visie dat deze roman min of meer een aankondiging en verdediging is van de nationaal socialistische ideologie af. Van Neygen onderzoekt vooral de historische achtergrond die De Pillecyn voor zijn werk benutte. Het verhaal speelt vrij waarheidsgetrouw in de tijd van Karel de Stoute in de tweede helft van de 15de eeuw. Een tijdperk waarin grote spanningen heersten op maatschappelijk en godsdienstig vlak. De Wilde stelt in zijn bijdrage dat De Pillecyn wil dromen van een 'evangelisch geïnspireerd socialisme of sociaal anarchisme'. Volgens De Wilde was De Pillecyn geen "landverrader" maar een "droomverrader" en schrijft dan: *"Hij had een zekere droom gekoesterd die hij uit handen heeft laten rukken door demagogie en propaganda. Zijn droom draait in essentie om het begrip rechtvaardigheid zoals in de prediking van Jezus is te vinden."* Voor mij als recensent blijft dan toch de vraag waarom De Pillecyn dan nooit expliciet afstand genomen heeft van de wijze waarop nationaalsozialistische en Vlaams-nationalistische propaganda met deze gedachten aan de haal is gegaan.

Tot slot lezen we een redevoering van Frans-Jos Verdoodt over de vriendschap tussen de brouwer Albert Moortgat en Filip De Pillecyn. Beiden Vlaamsgezind en beiden Vlaams-nationalist en beiden veroordeeld na de oorlog wegens collaboratie. Voor Moortgat was het *"schuld bekennen voor den duivel niet"*, voor De Pillecyn vooral een gevoel van verraden te zijn door zijn Vlaamse volk. Het komt ook niet meer goed. Brouwerij Moortgat brouwt geen Vlaams bier meer maar *"Belgisch bier"* en De Pillecyn moet in sommige literatuurgeschiedenissen zijn plaats in de Nederlandse letteren dulden onder het epitheton *"Belgisch schrijver"*. Een wat triest stemmende vaststelling, die echter onverlet laat dat wij inmiddels zeven interessante en leesbare bundels rijk zijn met studies over een belangrijk Vlaams én Nederlands schrijver.

[Pieter van Hees]